

Η επίδραση εμφαντικών (κατευθυντηρίων) διατάξεων του αναθεωρημένου Κ.Ποιν.Δ στην αποδεικτική διαδικασία. Ειδικώς, το τεκμήριο αθωότητας και το βάρος αποδείξεως. *

**Νικόλαος Δεληδήμος
Αντισταγγελέας Εφετών**

*Εισήγηση σε διημερίδα της ΕΣΔΙ στις 11-12/Νοεμβρίου 2021.

Διατηρήθηκε η μορφή του προφορικού λόγου.

Ως κατευθυντήριες και εμφαντικές διατάξεις θα χαρακτηρίζαμε εκείνες τις διατάξεις που δεν έχουν τα βασικά γνωρίσματα των δεοντολογικών προτάσεων, εκείνων που εκφράζουν ένα δέον εξαρτώμενο από όρο που περιέχεται στο πραγματικό του κανόνα δικαίου και η συνδρομή του επιφέρει έννομες συνέπειες · στο χώρο δε της Ποινικής Δικονομίας προσιδιάζουν στα αρνητικά μεγέθη του δικαίου, δηλ. στην άρνηση εννόμων συνεπειών (παράδειγμα από το Αστικό Δίκαιο αποτελεί η ακυρότητα δικαιοπραξίας που αντιβαίνει το νόμο) και η παραβίασή τους επιφέρει ακυρότητα των πράξεων της ποινικής διαδικασίας στις οποίες αφορούν.

Στην περίπτωση του αναθεωρημένου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας χαρακτηριστικές περιπτώσεις κατευθυντηρίων και εμφαντικών διατάξεων και όρων συναντάμε στα άρθρα 71 και 178 ΚΠοινΔ που τιτλοφορούνται, αντιστοίχως, «τεκμήριο αθωότητας» και «βάρος αποδείξεως». Οι διατάξεις αυτές τελούν σε αλληλεπίδραση και τούτο φαίνεται και από την δι' απλής θεωρήσεως αντιπαραβολή τους.

Αν και ο όρος τεκμήριο παραπέμπει εννοιολογικά στην αποδεικτική διαδικασία, το τεκμήριο αθωότητας δεν συνιστά κανόνα για την απόδειξη αλλά **συνιστά κανόνα για την απόφαση**. Εννοούμε εδώ ότι το τεκμήριο αθωότητας συνιστά όρο και κριτήριο μιας θεμελιωμένης δικαστικής κρίσης.

Δεδομένου ότι αντικείμενο της ποινικής δίκης είναι η ενοχή και όχι η αθωότητα του κατηγορουμένου και εκκινώντας από την μαχητώς τεκμαιρόμενη ως ορθή κρισιολογική αφετηρία ότι ο κατηγορούμενος είναι αθώος, το Δικαστήριο υποχρεούται σε περίπτωση καταδίκης να αιτιολογήσει ειδικά και εμπειριστατωμένα, γιατί αφίσταται κρισιολογικά από αυτή τη θέση.

Αντιστοίχως, **δεν αρκεί η επίκληση του τεκμηρίου της αθωότητας για να οδηγήσει το Δικαστήριο σε απαλλακτική κρίση.**

Τουναντίον, θα πρέπει να αιτιολογείται, κατά συνταγματική πρωτίστως υποχρέωση αιτιολογίας, **γιατί το Δικαστήριο δεν πείσθηκε για τ η ν ε ν ο χ ή** από τα αποδεικτικά μέσα που έλαβε υπόψιν και εκτίθενται με σαφήνεια και πληρότητα ως προς τα πραγματικά περιστατικά που θεμελιώνουν την ανυπαρξία της αντικειμενικής και υποκειμενικής υπόστασης (ΑΠ-Ολομ-3/2010, ΑΠ-Ολομ-2/2017, ΑΠ-Ολομ-1/2018).

Η υποχρέωση αυτή του Δικαστηρίου, που θα πρέπει να πούμε ότι δεν τονίζεται στις σχετικές αναπτύξεις της θεωρίας με την πρέπουσα έμφαση, (κατά τον ίδιο τρόπο που δεν επισημαίνεται επικριτικά η αναιτιολόγητη στην πραγματικότητα αθώωση υπό τη διατύπωση, εν είδει επωδού, «ελλείπει δόλου»), επιρρωνύει το προηγουμένως λεχθέν, ότι δηλ. το τεκμήριο αθωότητας συνιστά κανόνα για την απόφαση και όχι για την απόδειξη.

Τούτο σημαίνει, περαιτέρω, ότι **το τεκμήριο αθωότητας ούτε αποτελεί ούτε εμπεριέχει τεκμήριο αληθείας των ισχυρισμών του κατηγορουμένου.** Και δεν θα μπορούσε να είναι διαφορετικά επειδή τότε θα προσέκρουε στην ίδια την εγγενή αντιφατικότητά του, κατά τρόπο αναιρετικό της σημασίας του.

Δεν θα ήταν δυνατόν, δηλαδή, να συμβαδίσει αυτό ούτε με τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού κατά την προδικασία, ιδίως εκείνο της προσωρινής κράτησης ούτε με την αποδυνάμωσή του όσο εξαντλούνται οι βαθμοί δικαιοδοσίας.

Ανάλογη είναι και η λειτουργία του τεκμηρίου στην πολιτική δίκη. Ειδικότερα, μπορεί να γίνει λόγος περί τούτου μόνον όταν συντρέχει η **προϋπόθεση της συνάφειας και του ουσιαστικού συνδέσμου** ανάμεσα στις δύο δίκες, ιδίως αυτό συμβαίνει σε αγωγές αποζημίωσης από αδικοπραξία. Με την έκδοση της απόφασης της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου υπ'αρ. 4/2020, δίχως μάλιστα μειοψηφία, δεν υιοθετήθηκε ως κριτήριο για την αλληλεπίδραση των πλειόνων δικαστικών αποφάσεων το ενιαίο της εννόμου τάξεως αλλά θεμέλιο τα απόφασης αποτέλεσε η κατά το Σύνταγμα **διάκριση των δικαιοδοσιών** (άρθρα 93-96) και η εξ αυτής διαφοροποίηση της διαδικασίας. Η αστική δίκη, έστω και υπό τα αυτά πραγματικά περιστατικά, δεν μπορεί να μετατραπεί σε δεύτερη ποινική δίκη, δεδομένου μάλιστα ότι

κάποιες νομικές έννοιες λαμβάνουν σε αυτήν διαφορετική έννοια (λ.χ. το καθήκον επιμέλειας στην αμέλεια) και κυρίως επειδή, ενώ στην πολιτική δίκη απαιτείται πλήρης απόδειξη των ισχυρισμών και των ενστάσεων, στην ποινική δίκη η αθώωση του κατηγορουμένου κρίνεται υπό λιγότερες προϋποθέσεις.

Με βάση λοιπόν το τεκμήριο αθωότητας, στην πολιτική δίκη:

α) Δεν μπορεί να αμφισβητηθεί, άμεσα ή έμμεσα, η ορθότητα της απόφασης του Ποινικού Δικαστηρίου, και δη με αναφορές π.χ σε τυχόν μειοψηφία ή σε αντίθετη Εισαγγελική πρόταση, ή σε απόρριψη για τυπικούς λόγους της τυχόν ασκηθείσης από τον Εισαγγελέα εφέσεως.

β) Δεν μπορεί το Δικαστήριο να υπερβεί τα όρια της δικαιοδοσίας του, προβαίνοντας σε κρίσεις για την ορθότητα ή το εσφαλμένο της κρίσης του Ποινικού Δικαστηρίου, που θα έδινε την εντύπωση ότι δικάζεται εκ νέου η ποινική υπόθεση.

Περαιτέρω, στη διοικητική δίκη, η επίδραση του τεκμηρίου αθωότητας εξαρτάται από το εννοιολογικό εύρος που θα δοθεί στον όρο «αθώωση» του κατηγορουμένου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στη γνωστή απόφαση Παραπονιάρης κατά Ελλάδος (25-9-2008) έκρινε ότι με την αθώωση ισοδυναμεί η παύση της ποινικής δίωξης για οποιονδήποτε λόγο, αδυνατώντας να αντιληφθεί, κατά τη διατύπωση αυτής της ίδιας της απόφασης, τη σημασία των όρων «παύση της ποινικής δίωξης» και «αντικειμενική διάπραξη του εγκλήματος» και έτσι θεώρησε αντιβαίνουσα στο τεκμήριο αθωότητας την επιβολή χρηματικής ποινής κατά το άρθρο 160 ΕΤΚ.

Εν τούτοις, η θέση αυτή του ΕΔΔΑ είναι ευχερώς προσπελάσιμη και αυτό διότι η αδυναμία του ΕΔΔΑ, όπως το ίδιο το Δικαστήριο παραδέχθηκε, να αντιληφθεί κάποιους νομικούς όρους είναι εγγενής και οφείλεται στον μικρό βαθμό εναρμόνισης των δικαϊκών θεσμών πλειόνων και σημαντικά διαφοροποιούμενων μεταξύ τους εννόμων τάξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στα παρ'ημίν ισχύοντα, από το άρθρο 368 ΚΠοινΔ ρητώς λογίζονται ως αθώωση μόνον η δικαστική άφεση της ποινής και η απαλλαγή λόγω έμπρακτης μετάνοιας. Η ρύθμιση αυτή είναι σύμφωνη με τη συνταγματική διάκριση των δικαιοδοσιών, για την οποία έγινε λόγος παραπάνω, αλλά και με τη νομική οριοθέτηση της έννοιας «ένοχος» στο πρόσωπο εκείνου που πραγμάτωσε την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση ενός εγκλήματος χωρίς να συντρέχει λόγος άρσης του αδίκου χαρακτήρα της πράξης ή του

καταλογισμού σε ενοχή ή λόγος εξάλειψης του αξιοποίνου ή άφεσης της ποινής.

Εκ τούτου δεν προκύπτει κατ'απόλυτη αντιδιαστολή ότι είναι αθώος εκείνος στον οποίο για οποιονδήποτε λόγο αίρεται ή εξαλείφεται ο διαπιστωθείς άδικος χαρακτήρας της πράξης του ή ο καταλογισμός της σε αυτόν ή εκείνος που, εν πάση περιπτώσει, δεν έχει καταδικασθεί διότι δεν πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις για την καταδίκη και την επιβολή ποινής εις βάρος του.

Συμπερασματικά, το τεκμήριο αθωότητας δεν ταυτίζεται ούτε εξομοιώνεται με την αρχή *ne bis in idem*. Συγκεκριμένα, το τεκμήριο αθωότητας δεν μπορεί να αγνοηθεί ως προς την ύπαρξή του, μπορεί όμως να παρακαμφθεί με αιτιολογημένη κρίση ενώ η αρχή *ne bis in idem* δεν μπορεί να αγνοηθεί ως προς τη δεσμευτική ισχύ της και δεν μπορεί να παρακαμφθεί υπό οποιαδήποτε αιτιολογία.

Κατά τρόπο αναπόδραστο θα λέγαμε η λειτουργία του τεκμηρίου αθωότητας διεισδύει και στην αποδεικτική διαδικασία, όπου η πρόσληψη αυτού συνέχεται άμεσα με το λεγόμενο βάρος αποδείξεως. **Κατά κυριολεξίαν βάρος αποδείξεως όμως δεν υπάρχει στην ποινική δίκη**, διότι από το περιεχόμενο (και όχι από τον τίτλο) του άρθρου 178 ΚΠοινΔ διόλου δεν προκύπτει ότι το Δικαστήριο, πέραν του ότι πρέπει να καταλήξει σε κρίση με τον τρόπο εκείνο που διαχρονικά ορίζει το άρθρο 177 ΚΠοινΔ, υποχρεούται οπωσδήποτε όχι μόνον να αποδείξει την ενοχή του κατηγορουμένου αλλά και να ανατρέψει κάποιο, υποτιθέμενο, μαχητό τεκμήριο βασιμότητας των ισχυρισμών αυτού.

Στην πραγματικότητα, το άρθρο 178 ΚΠΔ τέθηκε υπό τη μορφή που έχει σήμερα στη θέση του άρθρου 177^A του προϊσχύσαντος ΚΠοινΔ, κατ' ενσωμάτωση της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ «για την ενίσχυση του τεκμηρίου αθωότητας» και κατ'υιοθέτησιν της τιτλοφορίας του άρθρου 6 της Οδηγίας αυτής που χρησιμοποιεί τον όρο «βάρος απόδειξης».

Θα πρέπει όμως εδώ να επισημανθεί ότι εκεί γίνεται λόγος για βάρος της εισαγγελικής αρχής να αποδείξει την ενοχή του κατηγορουμένου ή του υπόπτου, πράγμα απολύτως ξένο προς το συνταγματικό πλαίσιο της Ελλάδας και το προς ημίν δικονομικό σύστημα, κατά το οποίο ο Εισαγγελέας,

ως Δικαστικός Λειτουργός, ερευνά τόσο ως προς την ενοχή όσο και ως προς την αθωότητα του κατηγορουμένου ή του υπόπτου.

Πάντως, πολύ νωρίτερα από την ενσωμάτωση της οδηγίας στον εγχώριο νόμο, τα Δικαστήρια είχαν επεκτείνει τον κανόνα του άρθρου 239 παρ. 2 ΚΠοινΔ στην κύρια διαδικασία υπό το πνεύμα των αρχών του άρθρου 177 ΚΠοινΔ, προσαρμοσμένο βεβαίως στο στάδιο αυτό της διαδικασίας.

Ήδη το πρώτο εδάφιο της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 178 ΚΠοινΔ επιβάλλει την αυτεπάγγελτη εξέταση των αποδεικτικών μέσων που καταδεικνύουν την ενοχή ή οδηγούν στην απαλλαγή του κατηγορουμένου. Με άλλες λέξεις, **το Δικαστήριο οφείλει να απαντά σε όλα τα επιχειρήματα του κατηγορουμένου και να εξετάζονται αυτά κατά τρόπο πραγματικό αλλά και να προβαίνει σε αποτελεσματική εξέταση των παρατηρήσεων, επιχειρημάτων και αποδείξεων που επικαλούνται οι διάδικοι (ΑΠ 694/2020).** Η παραβίαση της υποχρέωσης αυτής, εκτός από έλλειψη αιτιολογίας προκαλεί και ακυρότητα.

Στο σημείο τούτο επισημαίνονται και διευκρινίζονται τα εξής:

α) **αποτελεσματική είναι η εξέταση που κατατείνει στην αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας και όχι μόνον στην παραδοχή των ισχυρισμών του κατηγορουμένου,**

β) **αποτελεσματική εξέταση δ ε ν σ η μ α ί ν ε ι** αναζήτηση εκ μέρους του Δικαστηρίου, κατά τρόπο που το μετατρέπει σε ανακριτική αρχή, των αποδεικτικών στοιχείων τα οποία δεν προσκομίζει ο κατηγορούμενος, καίτοι στις περισσότερες των περιπτώσεων είναι εις θέσιν να το πράξει, και σχετίζονται με τους ισχυρισμούς του.

Λόγω όμως της **κακοτεχνίας** της, η διάταξη του άρθρου 178 παρ. 2 ΚΠοινΔ δημιουργεί ερμηνευτικά προβλήματα και στη συνολική θεώρησή της. Συγκεκριμένα: Στο δεύτερο εδάφιο ορίζεται ότι «ο κατηγορούμενος δεν είναι υποχρεωμένος να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία για τα πραγματικά περιστατικά που επικαλείται υπέρ του».

Ερωτάται λοιπόν: Πώς το Δικαστήριο, υπό τους όρους αυτούς, θα εφαρμόσει το αμέσως προηγούμενο εδάφιο και θα εξετάσει όλα τα αποδεικτικά μέσα; Μήπως αυτό σημαίνει ότι το Δικαστήριο πρέπει να αναζητά και να εισφέρει, το ίδιο εκ των ενόντων, τα αποδεικτικά μέσα και στοιχεία εν γένει που επικαλείται δίχως όμως να προσκομίζει ο

κατηγορούμενος; Θα επιτευχθεί, μήπως, αυτό με την αναβολή κάθε φορά της εκδίκασης για κρείσσονες αποδείξεις προκειμένου να ανευρεθούν αποδεικτικά μέσα που ενδεχομένως καλύπτονται από την απαραβίαστη ιδιωτική σφαίρα;

Στο τελευταίο εδάφιο, η διάταξη της παρ. 2 επανέρχεται στο πνεύμα και προσομοιάζει κατά το περιεχόμενο στο πρώτο εδάφιο και ορίζει ότι: «οι Δικαστές και οι Εισαγγελείς είναι υποχρεωμένοι να ερευνούν με επιμέλεια κάθε στοιχείο ή αποδεικτικό μέσο που επικαλέσθηκε υπέρ αυτού ο κατηγορούμενος, αν αυτό είναι χρήσιμο για να ανακαλυφθεί η αλήθεια».

Εδώ η **αντιφατικότητα**, αναγκαία συνέπεια κάθε κακότεχνου νομοθετικού κειμένου, είναι πρόδηλη.

Συγκεκριμένα, υποχρεώνεται ο κατηγορούμενος, ο οποίος αμέσως πριν είχε απαλλαγεί από κάθε υποχρέωση να προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία για τους υπέρ αυτού ισχυρισμούς, να επικαλεσθεί στοιχεία ή αποδεικτικά μέσα που είναι χρήσιμα για να εξακριβωθεί η αλήθεια προκειμένου αυτά να τύχουν επιμελούς έρευνας εκ μέρους των Δικαστών και των Εισαγγελέων.

Δεν χρειάζεται όμως να επισημανθεί ότι ο κατηγορούμενος ούτε υποχρεούται ούτε προτίθεται ποτέ να προσκομίζει στοιχεία που κατατείνουν στην εξακρίβωση της αλήθειας. Τέτοια **έμμεσα επιβαλλόμενη** με την παραπάνω ρύθμιση υποχρέωση **παραβιάζει το δικαίωμα σιωπής και το δικαίωμα αποφυγής της αυτοενοχοποίησης**. Το παράδοξο είναι ότι τούτο συμβαίνει με διάταξη που τέθηκε σε συμμόρφωση οδηγίας της Ε.Ε για την ενίσχυση του τεκμηρίου αθωότητας.

Στα παραπάνω ερωτήματα και επισημάνσεις τοποθετούμαστε με τις εξής παραδοχές, και δη:

α) Με το άρθρο 178 ΚΠοινΔ δεν θεμελιώνεται ούτε αναγνωρίζεται μαχητό αποδεικτικό τεκμήριο βασιμότητας των ισχυρισμών του κατηγορουμένου που αυτός επικαλείται υπέρ του ούτε απαλλάσσεται αυτός από το βάρος προβολής και επίκλησης.

β) Δεν επιβάλλεται στο Δικαστήριο υποχρέωση να ανατρέψει κάποιο υποτιθέμενο τεκμήριο βασιμότητας των υπερασπιστικών ισχυρισμών.

Απεναντίας, το διαρκώς ενεργό και αναλογούν στον κατηγορούμενο βάρος της επίκλησης και προβολής ισχυρισμών δεν είναι τίποτε διαφορετικό από την υποχρέωσή του σε προβολή ισχυρισμών κατά

τρόπο ορισμένο (ΑΠ 518/2021). Και τούτο διότι, οι προβαλλόμενοι από τον κατηγορούμενο ισχυρισμοί, είτε οι αυτοτελείς είτε οι αρνητικοί της κατηγορίας, προσδιορίζουν εν τινί μέτρω τα όρια της δικαστικής έρευνας.

Αυτή η υποχρέωση επίκλησης διατρέχει όλα τα στάδια της ποινικής δίκης, δηλ. όχι μόνο αυτό της κατ'ουσίαν κρίσης αλλά και εκείνο της επιμέτρησης της ποινής καθώς επίσης της αναγνώρισης ελαφρυντικών περιστάσεων. Παραδείγματος χάριν, η συνηθέστατη επίκληση του συννόμου βίου ως ελαφρυντική περίπτωση, δίχως απλή έστω αναφορά θεμελιωτικών του ισχυρισμού πραγματικών περιστατικών ή με μόνη την επίκληση του λευκού ποινικού μητρώου, δεν σημαίνει ότι το Δικαστήριο έχει το βάρος να αποδείξει ότι ο βίος δεν είναι σύννομος, προς ανατροπή κάποιου αδιανόητου για την ποινική δίκη μαχητού τεκμηρίου, στο οποίο αν δεν ανταποκριθεί υποχρεούται να δεχθεί αυτόν τον αυτοτελή ισχυρισμό παρακάμπτοντας μάλιστα την συχνά πρόδηλη αοριστία του.

Ανάλογα ισχύουν για την επίκληση της μεταγενέστερης της πράξης καλής συμπεριφοράς δίχως προσδιορισμό εις τι συνίσταται αυτή πέραν της **αυτονόητα αξιούμενης** αποχής από το έγκλημα. Το ίδιο ισχύει ως προς την επίκληση τέτοιας «καλής συμπεριφοράς» εντός του σωφρονιστικού καταστήματος, εκδηλούμενης όμως μόνο με την παροχή εργασίας, η δυνατότητα της οποίας παρέχεται ευεργετικά από το νομοθέτη και ούτως ή άλλως ευεργετικά αξιολογείται από το Δικαστήριο.

Μόλις χρειάζεται να σημειωθεί ότι το βάρος της επίκλησης δεν παραβιάζει κατά κανέναν τρόπο το δικαίωμα σιωπής, διότι αυτό υπάρχει έναντι της κατηγορίας και όχι ασφαλώς επί ισχυρισμών που την καταλύουν ή την σχετικοποιούν' η σημασία του δε έγκειται στην απαγόρευση να θεωρηθεί η σιωπή ως καταδηλούσα τη βασιμότητα της κατηγορίας.

Εννοείται, πάντως, ότι ως δικονομική συμπεριφορά η διά της σιωπής αντιμετώπιση της κατηγορίας δεν εξαιρείται της σύνολης δικαστικής εκτίμησης εκ μέρους του Δικαστηρίου, ιδίως όταν επιλέγεται από τον κατηγορούμενο έναντι στοιχείων επιβαρυντικών για τον ίδιο και ενισχυόμενων από άλλα αποδεικτικά μέσα, για τα οποία, ενώ ζητείται από το Δικαστήριο η θέση του, αυτός σιωπά.

Μία άξια λόγου αναφορά εδώ είναι εκείνη για το άρθρο 362 παρ. 2 ΠΚ, κατά το οποίο στην επ' ακροατηρίω διαδικασία διαβάζονται οι αμετάκλητες αποφάσεις που εκδόθηκαν σε άλλη ποινική ή πολιτική δίκη, εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι η ανάγνωση αυτή είναι χρήσιμη. Η διάταξη αυτή δεν συνδυάζεται ούτε με το τεκμήριο αθωότητας ούτε με το βάρος της αποδείξεως, διότι κάνει λόγο αδιακρίτως για δικαστικές αποφάσεις επί άλλων υποθέσεων, ανεξαρτήτως εάν στη δίκη ήταν διάδικος ή όχι ο κατηγορούμενος και ανεξαρτήτως εάν ήταν καταδικαστικές ή αθωωτικές γι' αυτόν.

Και υπό τη διάταξη αυτή, θα πρέπει να τονισθεί ότι νομίμως αναγιγνώσκονται μη αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις (ΑΠ 987/2020), διότι αυτό συμβαδίζει με την θεμελιώδη και μη δυνάμενη να αναθεωρηθεί διάταξη του άρθρου 177 ΚΠοινΔ. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, ο νομοθέτης ούτε στο άρθρο 362 ΚΠοινΔ ούτε στο προϊσχύσαν άρθρο 364 ΚΠοινΔ προέβλεψε ακυρότητα σε περίπτωση ανάγνωσης μη αμετάκλητης δικαστικής απόφασης. Τίθεται όμως και εδώ ο όρος της χρησιμότητας της ανάγνωσης των δικαστικών αποφάσεων στην εξακρίβωση της αλήθειας, κατά τον ίδιο τρόπο που γίνεται αυτό από την παράγραφο 3 του άρθρου 178 ΚΠοινΔ για την επιμελή εξέταση των στοιχείων που επικαλείται υπέρ αυτού ο κατηγορούμενος.

Ο όρος αυτός προσδιορίζει το πραγματικό βάρος του Δικαστηρίου. Τέτοιο μόνο ένα είναι νοητό στο δικονομικό μας σύστημα. Εκείνο της αναγκαίας στάθμισης ανάμεσα στην αναζήτηση της αλήθειας και τα δικαιώματα των διαδίκων· αναφερόμαστε δε σε διαδίκους διότι ο όρος «παν πρόσωπο» που δικαιούται δίκαιης δίκης κατά το άρθρο 6 ΕΣΔΑ προσωποποιείται δικονομικά στα διάδικα μέρη.

Επομένως, το άρθρο 177 ΚΠοινΔ παραμένει συστηματικά κυρίαρχο, κατά το περιεχόμενό του αμετάβλητο και κατά την εφαρμογή του ενισχυμένο από την εμφαντική και κατευθυντήρια για τον εφαρμοστή του δικαίου διάταξη του άρθρου 178 ΚΠοινΔ.